

СТУДЭНЦКАЯ

№ 5

ВОРГАН СТУДЭНТАЎ

КАНФЭДЭРАЦЫІ БЕЛАРУСКІХ СУПОЛАК

САКАВІК 1989 г.

ДУМКА

Перад вамі чарговы нумар "Студэнцкае Думкі", падрыхтаваны супольнымі намаганьнямі сяброў двух студэнцкіх згуртаваньняў: "Сьвітанак"/Тэхналягічны інстытут/ і "Крывічоў"/Педагагічны інстытут/. І гэта не выпадковасьць. Рэдакцыя мае намер і надалей далучаць да справы ўсіх актыўных і зацікаўленых асобаў.

Гэтак сябры студэнцкага згуртаваньня "Агмень", што з мастацкай вучэльні, ласкава згадзіліся спрычыніцца да падрыхтоўкі наступных нумароў нашае часопісі. Апрача таго, рэдакцыя атрымлівае багатую пошту. Гэта, безумоўна, сведчыць, што ў працэс тварэньня нашае часопісі ўключаюцца шырокія студэнцкія колы. Гэта нас цешыць і надае нам творчых сілаў. Адным словам, ужо сёньня мы абвешчаем нашу часопісь ворганам нацыянальна-сьвядомага баларускага студэнцтва, гэта азначае ворганам студэнцтва Канфэдэрацыі Беларускіх Суполак. Марым пра пашырэньне кола чытачоў. "Студэнцкая Думка" мусіць быць ворганам усяго прагрэсіўнага студэнцтва Беларусі. Дамагчыся гэтага наша агульная мэта.

МАНІФЭСТ РЭДАКЦЫІ

Братове!

Чалавек усю сваю гісторыю імкнуўся да сьвятла, радасьці і шчасьця. Розум Чалавека ляцеў далёка наперад, адкрываючы дзівосныя таямніцы, спасьцігаючы непахісныя законы і сэнс чалавечага існаваньня, сутыкаючыся зь цемрашальствам, ваяўнічым невуцтвам.

Уся наша гісторыя стаіць на людской крыві. Сілы зла заўжды дамагаліся таго, каб зьнішчыць яркую праўдзівую думку ды падмяніць яе сутнасьць цынічнай хлусьнёю, каб забытаць усё, утварыць хаос ды пасьля сказаць: вось вам вынікі вашых імкненьняў! Замест шчырых пачуцьцяў насаджаюцца сурогаты, замест сапраўдных каштоўнасьцяў — уяўныя.

Але Чалавечы Досьвед невычэрпна багаты ды разнастайны. Дакрануцца да яго, узбагаціць свой розум праз гэта ня толькі неабходнасьць, але і найвялікшая асалода. Гэтыя старонкі — наш роздум пра Бацькаўшчыну і Волю, Жыцьцё і Сумленьне, каштоўнасьці сапраўдныя і каштоўнасьці ілжывыя, пра плях да шчасьця і тхлань нерухомай дрыгвы. На гэтых старонках мы імкнемся зьмяшчаць цікавыя матэрыялы культуралагічнага ды грамадскага характару, студэнцкія дасьледваньні, кроніку, падзеі, абвесткі.

Мы запрашаем вас, сябры, рабіць гэта разам.

ПЫТАНЬНЕ ГАМЛЕТА ШІ ВЕСТКІ З ПЕДІНСТЫТУТУ

Так... Сёньня такая пастаноўка пытання не зьяўляецца ні празьмернай драма тызьяняй, ні, як кажуць, згушчаньнем фарбаў. Перад беларускім народам ёсьць два шляхі: альбо зьнікнуць як народ, альбо збудавалі здаровую дзяржаву і здаровае грамадства. Аднак дужа моцна трымаецца ў сьвядомасьці беларусаў стэрэатыпнае спадзяваньне на рэформы зьверху. Маўляў, дадуць новы закон, і... Ага, чакай, баба, Пятра, сыру зьясі. Я думаю, нікога не здзіўлю, калі скажу, што па ўзроўні жыцьця мы ў тры разы адсталі ад разьвітых краін сьвету, а вышэйшая адукацыя зьяўляецца вышэйшай толькі ў межах СССР. Ды ўжо ж, мабыць, не таму, што слабыя ў нас завільны ад прыроды, а таму, што так вучымся і нас так вучаць. Выгодна вырашчываць манкуртаў ды трымаць краіну ў наркатычным стане. Так было дзесяцігодзьдзі, калі не сказаць стагодзьдзі. Ды як ні круці, як ні хітуй, але праз тоўшчу гадоў прабіваецца вечнае пытаньне: каму гэта выгодна? Сапраўды, каму? Дальбог, цікава! Варта падумаць на самоце.

Наш ардананосны інстытут выпускае ў людзі педагагічныя кадры сотнямі. Але сёньня і кожны студэнт, і кожны выкладчык разумеюць, што мы выходзім закамплёксаванымі паўфабрыкатамі на пакуты школе і сабе. Як кажуць, ні богу сьвечка ні чорту качарга. Правучыўшыся пяць гадоў, мы трохі чулі, але добра ня ведаем пра слоўнікі І. Насовіча, М. Гарэцкага, "Граматыку" Б. Тарашкевіча, "Слоўнікі тэрміналегічных камісіяў", "Гісторыю крыўскай кнігі" і слоўнік Ластоўскага мовазнаўчых працы Я. Дёсіка, "Гісторыю і хрэстаматыю беларускай літаратуры" М. Гарэцкага, чытанкі Цёткі, Д. Гарэцкай, лемантары... А гэта ня толькі перыяд у гісторыі, але і новыя веды. Ды што гаварыць, мы і не імкнёмся ведаць, і ня знаём, да чаго зьвярнуцца ў патрэбе, нібы кніжны скарб не для нас пісаны. Ня дзіва, што да апошняга курса такія педагогі развучыліся гаварыць па-беларуску і лічаць сябе "інцелягентамі". Сьвядома беларускаю моваю на факультэце ўзмаўчым сарамліва пра інстытут/ карыстаюцца адзінкі, хаця увесь факультэт "секае" і "цекае". У дадатак да суквецця мы не патрыэты Бацькаўшчыны, роднае мовы. Само слова "патрыёт" між намі абясцэнена і ня мае сапраўднага свайго значэньня. Зразумела, такога настаўніка, асабліва сёньня, у перыяд заняпаду роднае мовы і культуры, пушчаць да школы нельга. Ні ў кога няма сумненьня, што з такімі кадрамі справа беларусізацыі, за якую змагаюцца цяпер усе перадавыя людзі грамадства, зь месца ня зрушыцца. Ня дзіва, што пасля нашых урокаў дзеці ня толькі ня любяць беларускае мовы і не разумеюць літаратуры, а хочуць найхутчэй стаць і становяцца "ісьціна рускімі людзьмі" накшталт героя Зноска з п'есы Я. Купалы "Тутэйшыя".

Гэта ня столькі наша віна, колькі бяда, ды ня столькі наша, колькі ўсяго нашага народа. Урбанізацыя, акрамя ўсяго, заціскае і нівэлюе думку, прымітывізуе фантазію, кожны прытулак стамлёнага позірку загрузаваны ілжывымі лозунгамі. Але найгорш тое, што гарадзкая вірлівая мітусьня прымаецца за норму інтэлігентскага ладу жыцьця. Беларускай вёсцы ёсьць чым ганарыцца: багата талентаў падаравала яна Радзіме і сьвету. Прагрэсіўная беларуская інтэлігенцыя шмат спадзяецца на прыток вясковае моладзі ў беларускую культуру як на крынічны струмень. Але атрымліваецца, што агняцветная моладзь на дзіва лёгка гатовая адрачыся ад мовы, сьветапогляду свайго на карысьць кан'юктурных гарадскіх стэрэатыпаў. Чаму я павінен сарамецца свайго вымаўленьня, таго, што вясковец? Перад кім і ў чым мы вінаватыя? Я не кажу пра культуру, але ж дзе наша Годнасьць?!

Ганна Барвенава.

Я сэрца ўздых, жыцьцё сваё і вернасьць
І усё, чым толькі мерыцца любоў,
Адам табе, каханая бязьмерна,
Пакутная зямля маіх дзядоў!

Ларыса Геніюш

ХАРАКТАРЫСТЫКА МОЎНАЕ РЭФОРМЫ

1933 ГОДА

"Мовы нацыянальных меншасцяў у пэўных умовах могуць быць выкарыстаныя супроць іх саміх... як сродак абясцэнні мову нацыянальнае меншасці, прымусіць грамаду адмовіцца ад яе. Больш таго, мовы нацыянальных меншасцяў магчыма мяняць. Таму артаграфія, лексыка, граматыка і нават фаналогія моваў нацыянальных меншасцяў нярэдка вымушана набываць чужыя для грамады, нават адкідання ёю характарыстыкі..."

"Перспективы. Вопросы образования", №1, 1985. ЮНЕСКО - издательство "Прогресс" Москва, сс. 53-54.

Бурлівае развіццё беларускае літаратурнае мовы у 10-20-я гг. ХХ ст. паказала, што граматыка Браніслава Тарашкевіча /перш. выд. - у 1918 г./ наогул слухна апісвае мову, Тарашкевічова артаграфія ж патрабуе толькі невялічкага удасканалення. Таму яшчэ падчас "беларусізацыі", калі выконваліся рашэнні ХХ з'езда ВКП/б/ пра развіццё нацыянальных культураў, Інстытут Беларускае культуры склікаў у Менску Першую Акадэмічную канферэнцыю па рэформе беларускага правапісу і азбукі /гл. "Праца" Канферэнцыі, Менск, 1927г./.. Канферэнцыя фактычна стала міжнароднаю, бо ў ёй узялі ўдзел аўтарытэтныя вучоныя з Масквы /Растаргуеў/, Польшчы /Галомбак/, Нямеччыны /сусветна вядомы лінгвіст Макс Фасмер/, Латвіі /Блесэ і сам Райніс/ і інш. Канферэнцыя прапанавала пашырыць прыцып аканьня на чужаземныя словы, увесці асобныя літары для характэрных беларускіх зычных гукаў дз, дж, а таксама шэраг іншых зьменаў.

З пачаткам 30-х гадоў рэзка змяніліся адносіны да беларускае культуры і ейных дзеячоў у БССР. Пачаліся цікавэнні, даносы, ссылкі, растрэлы, ахвярамі якіх сталі аўтарытэтныя беларускія мовазнаўцы: Бузук, Лёсік, Тарашкевіч, Ластоўскі, Бялькевіч і шматлікія іншыя. У гэтай атмасфэры, без навуковых дыскусіяў, пад чыста палітычнымі лезунгамі пра "шкодніцтва нацыянал-дэмакратаў" /так называлі дзеячоў беларускае культуры/ у галіне мовы была праведзеная рэформа мовы /ня правапісу!/, якая мела вельмі аддаленае дачыненне да прапанаванай вучонымі у 1926 годзе лініі.

Вядома, увядзеньне ў артаграфію пэўных пунктаў з прапанаваных у 1926 годзе было станаўчым актам. Гэта — пашырэнне аканьня на запазычанні /канферэнцыя, праект/, але чамусьці за выключэннем г.зв. "інтэрнацыянальна-рэвалюцыйных словаў", на якія аканьне не распаўсюджвалася /комунізм, соцыялізм і пад./; уніфікацыя напісаньня е у другім складзе перад націскам. Але змены парушалі фанетычны прыцып беларускае артаграфіі ў імя набліжэння графічнага аблічча словаў да рускага. У сёняшняй лінгвістыцы неаспрэчная тэза пра тое, што павелічэнне ролі пісанага слова вядзе да уплыву артаграфіі на вымаўленьне. Таму самая недарэчная рэформа, плён якое мы вымушаны збіраць зараз, — гэта скасаванне паказу асыміляцыйнага змякчэння зычных: сьнег-снег, дзверы-дзверы і пад. Капеечныя фінансавыя выгады ад "эканоміі месца" — нішто ў параўнанні са стратаю ў вуснах дыктараў, настаўнікаў, наогул гарадскіх беларусаў гэтай адной з найхарактэрнейшых рысаў беларускага вымаўленьня. Пра неабходнасць вяртаньня мяккага знаку ў гэтай пазыцыі ў часы застою пісалі Я.Скрыган, М.Дужанін, А.Яскевіч, ужо ў наш час "ЛіМ" надрукаваў пару артыкулаў пра асыміляваны ь.

"Р-рэвалюцыянэры" ад артаграфіі параўноўвалі скасаванне ь са зьнішчэннем канцавога ь у рускім правапісе. Але ж ь не абазначаў нічога, апроч канца слова, у той час як беларускі ь меў заданьне зусім канкрэтнае — паказаць мяккасць у пэўнай пазыцыі: сьпіць, але сплю, скінуць /перад групамі зычных зь першым б, п, а таксама перад г, к, х змякчэння не адбываецца/ Цяпер усе гэтыя словы пішуцца бязь мяккага знаку, і, каб вызначыць, цвёрда ці мякка вымаўляць с, трэба зазірнуць на некалькі літараў наперад і па

глядзець, які галосны ў гэтым складзе — е, і ці о, а — і якія спадучэньні зычных папярэднічаюць галоснаму... Па сутнасці, штучна створаныя тыя ж цяжкасьці артаграфіі, на якія справядліва наракаюць у ангельскай ці французскай мове /але там гэтыя цяжкасьці, прынамсі, узьніклі гістарычна./

Памылкова сталі вымаўляць прыметнікі з суфіксам -ск- тыпу чэскі, рыскі, сураскі. Прычына — яны сталі пісацца чэшскі, рыжскі, сураскі. Можна назваць яшчэ некалькі недарэчных артаграфічных зьменаў. Але ўсе астатнія артыкулы рэформы 1933 г. да артаграфіі дачынення не маюць, яны рэгляментуюць граматыку і артаэпію. Так, былі унесеныя дэкрэтыўныя зьмены ў вымаўленьне запазычаных словаў. Беларуская мова, здаўна будучы ў непасрэдным кантакце з моваю лацінскай /праз выкладаньне апошняй у школах старой Беларусі/ распрацавала ўласную сыстэму гукавога асваеньня запазычаных з лаціны /і іншых эўрапейскіх моваў/ словаў, якая была набліжаная да вымаўленьня мовы-крыніцы /у выпадку лаціны — да агульнаэўрапейскае традыцыі чытаньня лацінскіх словаў/. Пар.: плян, калёна, клямка, гактар, мэтар, сэ-кунда, імпэт... Мяккае дз і цьвёрдыя зычныя перад з — гэтыя найбольш характэрныя рысы запазычаньняў у беларускім традыцыйна-кніжным і народным вымаўленьні — былі ў 1933 г. скасаваныя і замененыя на расейскія /цьвёрдае д даволі бессыстэмнае: Голландія, але Фінляндія. Рэч у тым, што ў расейскую мову шмат запазычаньняў прыйшло пісьмовым шляхам, і перадавалі іх палітарна, не зважаючы на вымаўленьне ў мове-крыніцы.

Зазнала гвалтоўныя зьмены і граматычная сыстэма мовы Купалы й Коласа. Спецыфічна беларускае, народнае прыметнікавае скланеньне назоўнікаў на -істы /арганісты, арганістага, арганістаму.../ замянілі на расейскі ўзор: арганіст, -а, -у... Сярэднебеларускія гаворкі і наогул значная частка беларускае моўнае тэрыторыі /гл. Дыялекталагічны атлас беларускае мовы/ ведаюць толькі формы у садох, у палёх, садом патрэбны дагляд, дай мужыком запаліць. Такія формы — нарматыўныя ў беларускім дэрэфармавым друку — зьмянілі расейскія на -ах/ях/, -ам/ям/. Падобную апэрацыю зазналі канчаткі 2 асобы мн. ліку загаднага ладу дзеясловаў. Было: бярыце! нясеце! Стада: бярыце! нясіце!. Дайшло да таго, што пункт 23 новых "правілаў" рэкамэндаваў увесці ў беларускую мову дзеепрыметнікі незалежнага стану, цэлую граматычную катэгорыю: "Увесці ў беларускую мову дзеепрыметнікі незалежнага стану, асабліва калі яны азначаюць сацыяльны сэнс." Чужыя народнай моўнай традыцыі словы "вызначаючыся вялікімі здольнасьцямі", "калона праехаўшых машын" гвалтам сталі увадзіцца на старонкі паслярэформавых выданьняў БССР.

Сучасныя дасьледчыкі ўжо прызнаюць, што, хоць прапанаваным у 1933 г. граматычным зьменам /апроч апошняе/ можна знайсці паралелі ўва ўсходніх гаворках, усё ж вырашальным трэба лічыць уплыў расейскай мовы /гл. II том "Гісторыі беларускае літаратурнае мовы" аўтарства Крамка, Юрэвіч, Яновіч/ у 1957 г. ад некаторых недарэчных палажэньняў рэформы 1933 г. адмовіліся, прыкладам: вярнулі асобнае скланеньне мужчынскім і жанчым формам лічэбні ка два /двух, двум хлапцам, але дзвюх, дзвюм дзвучатам/; пашырылі аканьне на "інтэрнацыянальна-рэвалюцыйныя словы" /камсамол, піянер/. Цікава, што ў Заходняй Беларусі да 1939 г. карысталіся граматыкай Тарашкевіча, а рэформу 1933 г. успрынялі разка адмоўна літаральна ўсе пласты беларускага грамадства. Беларусы Беларускае ў кнігах, выдаваных лацінкаю, і сёння выкарыстоўваюць Тарашкевічаў правапіс і граматыку. Мова нашая маладая, яна разьвіваецца, закасыцянец не пасьпела /маю на ўвазе новую беларускую мову, што пачала як літаратурная мова фарміравацца ў к. XVIII ст./, прынамсі ў вуснах тых, хто яе любіць, і таму яшчэ ня позна вярнуцца да рэкамэндацыяў 1926 г., вядома, скарыгаваўшы іх у адпаведнасьці зь сёньняшнімі вымогамі і дапоўніўшы прапановамі грамадскасьці пасля публічнага абмеркаваньня.

Вінцук Вячорка

УВАГА !!!!!!!!!!!!!

Шаноўныя панове кааператары! Рэдакцыя "Студэнцкае Думкі" прымае інфармацыю пра Вашу дзейнасьць для зьмяшчэньня рэкламы на старонках нашае часопісі. Даведкі па тэлефоне 34-42-78 -- Гуркоў Алесь.

ВУЧЫМЯ ЧЫТАЦЬ НА ЛАЦІНЦЫ

A, a - a	Ja, ja - я	Jabłyk, abjava, sinitaja	M, m - m
B, b - б	Je, je - е	Jelka, padjezd, nadvorje	N, n - n
C, c - ц	Jo, jo - ё	José, abjom, dajonka.	ń - нь
Ć, ć - ць	Ju, ju - ю	Juška, bju, sieju	O, o - o
Č, č - ч	Ji - ї	Vierabji	P, p - p
Ch, ch - х			R, r - p
D, d - д	ia - я	Biaroza	S, s - c
Dz, dz - дз	ie - е	Dzień	ś, ś - сь
Dż, dż - дж	io - ё	Siońnia	š, š - ш
E, e - э	iu - ю	Parsiuk	T, t - t
F, f - ф			U, u - y
G, g - г	(у словах: густ, ганак, мазгі, газета)		Ū, ū - ŷ
H, h - г	(у словах: гэта, чаго, гектар, гарох)		V(W), v(w) - в
I, i - і			Y - ы
J, j - й			Z, z - з
K, k - к			ż, ż - зь
L, l - л	dola, lepiej, Kupalle, los, lusterka, kultura, kolki		ž, ž - ж
Ł, ł - л	ład, łóś, łuk, bydła, kolki, tyka		

Łarysa

Hienijuš

***

Nad narodam ^vcuzyja "bosy"
 U biazdolnaj našaj staranie.
 A narod, jak ryba biezhaŃosy,
 Moŭcki karak pierad imi hnie.

A narodu śnicca swajo pole,
^vSto i jon udoma haspadar,
 A narodu časam śnicca wola,
 jak nisbiosau najświaciejšy
 dar.

Śnica, što nibyta sam zasiejaŭ
Na wiasnu swoj chlebadajny kraj,
Dy za pracu wyrasieie nadziejaŭ
Błasławiony ułasny uradźaj.

Pieśnia śnica rodnaŭ i mowa,
Što z krywioj ad maci uwabraŭ,
I biasiedy wiečaram zimowym,

Kłopaty la haspadarskich sprau.

Pracawać — byto b na čym — nia ciazka,
Zažynać swajo — jašče lahčej,
I zdajecca usio dalokaj kazkaj:
Haspadarka, čarada dziaciej.

Siannia dzieci ŭ świet iduć i hinuć,
Nie tudy adziny syn pajšoŭ ...
Nat imia niama kamu pakinuć ...
Stała pusta na ziamli dziadoŭ...

***

Kažuć — dobra, a mnie usio niadobra:
Ja nia baču ŭžo sercaŭ charobrych,
Ja nia baču wačej zakachanych
Nazaŭsiody ŭ ziamlu kurhannuju.
Tut kuplajuć usio za hrošy,
I niama Kastusioŭ — tolki Prokšy.
Wolu kraju — dziadoŭ latucienni
Pradajuć siannia razam z sumlenniem,
Wieru prodkau siwuju i mowu,
Nawat dušu pradać hatowy.
Usio biaz bolu dajuć biaz boju.
Tut nia skažuć: "swajo", "światoje",
Tut addanych narodu braćciaŭ
Jan Chrysta wiaduć na raśpiaćcie.

Над народам чужыя "босы"
у бяздольнай нашай старане.
А народ, як рыба безгалосы,
Моучкі карак перад імі гне.

А народу сьніцца сваё поле,
Што і ён у дома гаспадар.
А народу часам сьніцца воля,
Як нябёсаў найсьвяцейшы дар.

Сьніцца, што нібыта сам засеяў
Ня вясну свой хлебадайны край,
Ды за працу vyrasieie nadziejaj
Бласлаўены уласны ураджай.

Песьня сьніцца родная і мова,
Што з крывёй ад маці uwabraŭ.
І бяседы вечарам зимовым,
Клопаты ля гаспадарскіх sprau.

Працаваць — было б на чым — ня цяжка,
Зажынаць сваё яшчэ лягчэй,
І здаецца ўжо далёкай казкай:
Гаспадарка, чарада дзяцей.

Сяньня дзеці ў свет ідуць і
гинуць.
Не туды уласны сын пайшоў...
Нат імя няма кому пакінуць...
Стала пуста на зямлі дзядоў...

Что прад зьдвiнем нia стаŭ на kaleni,
У таго kidajuć kamienniem.
Usio tut nabia, usio biazbožna,
I "krywič" tut казаць нia možna!
Nielha думаць, співаць, śmiajacca,
Tolki праца, тупажа праца!
Зноŭ над нами wola чуžaja,
Зноŭ hčumicca maskal над краjem,
Зноŭ wykonваць чуžыja "planу"
Biełarusam nakanawana...

***

Serca da kraju źwierniena
Choć ździekam ćużym zastrařana.
Moladź ŝukaje zierniatka
Prawdŭ wialikaj nařaje.

Chaj nia bliřćyć pařacami
Wioska nařa adwiećnaja,
Usio z dabrynioj i pracaju,
Soncam jana ařwiećana.

Dauno nia ćuwać u horadzie
Słowa swajho narodnaha,
Ściařasia mořadź ad chořadu
Sybirskeha albo rodnaha.

Duřa aniamieřa u wykrykach
Surowaj wajny partyzanřćyny,
Duřa aźwiareřa u wykrutach
Kařhasnaj, ćužoje panřćyny.

Moladź ŝukaje dobraha,
Soniećnaha i prostaha,
Moladź ŝukaje rodnaha,
Karenniařu ŝywych dla rostu.

Moladź ŝukaje řćyřařci,
Wialikaha, nieziannoaha.
U ćas duchořnaj niřćymnařci
Moladź ŝukaje Boha!...

Прамова на Соўміку земскім менскім шляхцюка славутага рогу пэўнага

Gm Пётры Бэнгаўскага

Панове магнаты, Братове шляхта...
Ужо трыці год, як па усёй Рэчы Паспалітае копяцца хвалі бурлівага мо-
ра дэмакратызацыі. Ня буду вяртацца да нашае даўняе і нядаўняе гісторыі,
якая намаганьнямі вучоных айцоў царквы пасьяля Краўскае вуніі і навалы гра-
мадзянска-дынастычнае вайны была суцэльным сорамам і ганьбою лоду паспа-
літага. Дя стэрна ўлады магнацкія хеўры, што зьмянялі адна другую, шмата-
лі йгвалцілі нашу зямлю, Радзіму- Літву? Яны прадавалі лясы ды збожжа ў
Нямеччыну й Ангельшчыну, а за фунты й талеры раскашаваліся, будавалі замкі
ды палацы замест таго, каб укладаць гэтыя грошы ў разьвіцьцё феўдальнае
эканомікі. Кожны зь іх меў дый зараз мае пэрсанальныя выезды, гайдукоў, а
сёй-той і ўласнае войска. Яны бязьлітасна душылі шляхецкую апазыцыю, а ко-
жную нашу спробу збройнаю рукою абараніць сваю шляхецкую годнасьць душы-
лі рукамі нямецкіх наймітаў і разьюшаных мужыкоў. Але досыць пра іх. Іх
Каралеўская Мосць, адчуўшы наш боль ды пакуты і клапацячыся пра лёс ды-
настыі, краіны і лоду паспалітага, адкрыў новую эпоху нашае гісторыі.

Сьпярша, яшчэ да элекцыйнага сойму, ён узяў новы курс у вонкавай палі-
тыцы. Ён разьбіў у нашых закарэлых галовах стэрэатып ворага-швэда, вывёў
войскі зь Інфлянтаў і Трансыльваніі і зрабіў усё магчымае, каб мы не выг-
лядалі ў вачох адукаванае Эўропы барбарамі. Але, зразумеўшы, што гэтага
замала і вонкавае становішча нашае дзяржавы вынікае з унутранага, ён з
часткаю прагрэсіўных і дальнабачных дарадцаў магнатаў, зрабіў пэўныя кро-
кі і ўнутры краіны. Сьмелымі вэрдыктамі абвясьціў ён публічнасьць, дэма-
кратызацыю і эканамічныя рэформы. Зараз ужо ніводзін крывасмок-магнат ня
мае права лупіць зь селяніна ці з шляхцюка-арэндатара сем скур. Толькі
дзьве-тры дазволена злупліваць і тое адразу ў кошт каралеўскага скарбу,
за чым пільна сочаць тысячы каралеўскіх камісараў. Карчмарам дазволена
трымаць корчмы, рамесьнікам працаваць ня толькі на скарб, але часткова і

на сябе, а мужыкам хутка дазваляць сеяць калі яны пажадаюць і што пажадаюць. Трохі насцьцярожыла тое, што пасады бурмістраў зараз занялі кашталаны і старасты, але у цэрквах, касьцёлах ды сінагогах хутка растлумачылі занепакоеным мяшчанам, што зроблена гэта дзеля іхняе ж карысьці і замест двух катаў — пра замку і пры ратушы — давадзецца трымаць толькі аднаго. Летапісцам-мніхам часткова адчынены старасховы магістратаў і кніжныя сховішчы пэўных кляштараў і манастыроў. Ходзяць нават чуткі, што шкаляроў з калегіюмаў хутка пашлюць вучыцца ў Падую і Сарбону, на грошы, якія самі шкаляры заробяць на будаўніцтве новых замкаў.

Заўвагі да тэксту і гістарычныя каментарыі.

1. Маецца на увазе вайна за спадчыну Вітаўта у 2-й чвэрці XV ст.

2. Маецца на увазе гістарычная /г. зн. "летапісная" / Літва.

3. Як вядома, кожны новы кароль пачынаў новую гістарычную эпоху, але скончылася гэта дрэнна.

4. Элекцыйны сойм -- сойм, на якім зацьвярджалася кандыдатура Караля. Пошукі прамых аналягаў у сучаснасьці небясьпечны.

5. Сучасныя Латвія і Румынія, народам якіх Рэч Паспалітая дапамагла чым магла.

6. Пасады, на якія прызначаў Кароль, часам спадчыныя. Бурмістар -- выбраны галава гораду, абіраны ад насельніцтва гораду.

7. Ратуша -- улада бурмістра, замак -- маецца на увазе каралеўскі намесьнік гораду.

/працяг у наступным нумары/

Наш госьць

LIETUVOS STUDENTAS

1
NR.

1988.12.22.

**З рэзалюцыі канфэрэнцыі студэнтаў
вышэйшых вучэльняў Літвы, што ад-
былася 3-га лістапада 1988 года**

1. Надаць аўтаномію Віленскаму ўніверсітэту. У будучыні дамагацца аўтаноміі ўсіх вышэйшых вучэльняў Рэспублікі.
2. Канфэрэнцыя ухваляе ўтварэньне каардынацыйнае рады студэнтаў вышэйшых вучэльняў Літвы, якая будзе працаваць дзеля стварэньня студэнцкага парлямэнту, вырашэньня іншых пытанняў, надзённых для ўсіх студэнтаў Рэспублікі.
3. Даручыць студэнцкаму адзядзелу ЦК ЛКСМЛ і каардынацыйнай радзе вырашыць пытаньне пра заснаваньне рэспубліканскае студэнцкае газэты.
4. Патрабаваць ад міністэрства абароны СССР, Рады Міністраў Літоўскай ССР вырашыць пытаньне пра пакліканьне студэнтаў у Савецкую Армію і рэарганізацыю праграмы вайсковае падрыхтоўкі.
5. Патрабаваць каб міністэрства народнае адукацыі ЛССР перагледзела праграму па грамадзкіх навуках, адмовіўшыся ад іхняе дамагагічнасьці.

6. Звярнуцца у Рату Міністраў ЛССР дзеля надання ільготаў студэнтам пры карыстанні міжнароднім транспартам у межах Рэспублікі. Усе транспартныя ільготы студэнтам павінны мець сілу цэлы год.
7. Фармуочы студэнцкія атрады, строга трымацца прынцыпу добраахвотнасці.
8. Рэктаратам вышэйшых вучэльняў Рэспублікі адмяніць недэмакратычную фармулёўку — адлічыць за паводзіны, несумяшчальныя з іменем савецкага студэнта

(Летувос Студэнтас, 22.12.1988)

СА СЬВЯТАМ

Надходзіць вялікае сьвята ўсіх праваслаўных — Вялікдзень. У гэты час кожны чалавек глядзіць на сваё жыццё з вышні ідэалаў Хрыста. Уся Беларусь задумваецца, ці ідзе яна на сустрэчу Хрысту? Пануе дух аднаўленьня. Радакцыя віншуе ўсіх беларусаў каталікоў з прайшоўшым сьвятам.

Вялікогнае віншаваньне «Студэнскае Думкі»

Сёння ўсё асьвятляецца: неба, і зямля, і пекла, бо адбылося ў гэты дзень Уваскрэшэнне Спадара і Збаўцеля нашага. Вучні ўзрадаваліся ўбачыўшы Спадара пасля Яго Уваскрэшэння. І мы разам з вучнямі Хрыстовымі ўзрадуемся, славічы паўстаньне Хрыстова з мёртвых.

Цераз уваскрэшэнне умацавалася вера апосталаў, і яны спазналі Хрыста, і моц Уваскрэшэння Яго. Сваім Уваскрэшэннем Спадар Ісус Хрыстос уваскрэшае і нас, што упадаем у грэх, ажыўляе ў нашых сэрцах гатоўнасць да ўсякай добрай справы, да духовага удасканалення і збаўленьня.

Цераз Уваскрэшэнне Хрыстова мы далучаемся да жыцця Царквы, адзінага жыцця Адзінага Цэла Хрыстова, і ў радасці царкоўнай трыумфуюем сёння.

Хай радасць Уваскрэшэння Хрыстовага умацуе Вас у самаадданым служэнні на карысць нашае Бацькаўшчыны, Сьвятой Беларусі, што перажывае сёння часы ўсеагульнага абнаўленьня.

Віншваем усіх Вас са сьвятам Сьвятога Вялікадня!

Хрыстос Уваскрос!

Папраўдзе Уваскрос!

Сёння мы прапануем Вам верш паэтки, так званай, "першай хвалі эміграцыі" Натальі Арсеньевай, якая дагэтуль жыве на эміграцыі ў Нью-Ёрку.

Ускрэсьні

Наталья Арсеньева

Ён уваскрос,

Ён — дзесь між намі,
Ён там, дзе ў срэбным пыле лоз,
у сіней смуге над палямі
вісіць вясна

Ён уваскрос.
Ускрос, і зноў на Беларусі
перад сабой ідзе Хрыстос...
Здымае з душ настых вусьціш,
благаслаўляе соладзь кроз.
Сяліб раськіданых прысады,
муры нязьлічаных вязьніц

і тых, што пагублялі радасьць
па кроплі кропля й дзень па дні...
Ідзе Хрыстос... Над Ім дугою
устае густы блакіт нябёс,
а ногі ў ранах незагойных
кладуць сьляды на шэрань рос...
Дык прыпадзем

і вусны спалім
на тых сьлядох, што Бог-Хрыстос
губляе, моўчкі йдучы ў далеч,
бо Ён ускрос,

Ён уваскрос!
Няхай над родным папялішчам
усьцяж галосіць нема лёс
няхай крываваць нас і нішчаць —
ускрэсьне Край,
бо й Ён ускрос...

Устань-жа, устань,
Ускрэсьні сянняя
мой Край, як уваскрос Хрыстос!

1953

«БЬЮЦЬ ЗВАНЫ СЬВЯТА-ДУХАВА САБОРУ...»

Аб крытычнай сытуацыі, якая стварылася вакол галоўнага храма праваслаўных беларусаў — Менскага Катэдральнага сабору, напісала ў сваім нумары за 28 сакавіка "Камсамольская Праўда". Мінскія будаўнічыя ведамствы і тыя, хто іх падтрымлівае, парушаюць савацкія законы пра ахову помнікаў і Канстытуцыю краіны, калі працягваюць будаўніцтва мэтро пад саборам. Тысячы расколінаў абязьвечылі падмурак сабора. Рэдакцыя "С.Д." заклікае ўсіх сумленных людзей абараніць сабор. Калі Урад рэспублікі нічога ня бачыць і ня чуе, трэба тэрмінова пісаць лісты, зьбіраць подпісы і накіроўваць іх і ў Маскву, можна на імя Гэнэральнага сакратара, бо справа тэрміновая. Артыкул у маскоўскай газэце заканчваецца словамі: "Спрадвеку на Русі набат званоў быў сыгналам небясьпекі, трывогі, Менавіта так сёньня бьюць званы Сьвята-Духавага сабора."

ПЕРАПІС І ПЫТАНЬНІ

Сёлета з 12 па 19 студзеня праходзіў перапіс насельніцтва. Зразумела, што нас, філелягаў, перш за ўсё цікавіла пытаньне раднай мовы. Пра гэта і хачу падзяліцца уражаньнямі.

Спачатку пра тое, як сустракалі падлікоўцаў /праўда, такіх было няшмат/, якія ўсю работу праводзілі на беларускай мове. У большасьці людзі не здзіўляліся, і гэта цешыць. Толькі часам пыталіся: "А што, і анкеты, і ўсе дакумэнты па-беларуску?" І, каб канчаткова пераканацца ў гэтым, заглядалі ў перапісны ліст, а потым неяк расчаравана і нават абуральна разважалі, што "на Беларусі жывём і нічога ня можам на сваёй мове рабіць". Але былі і пытаньні накшталт: "Гэта вы па інструкцыі абавязаны на беларускай мове размаўляць?" У адных вуснах гэта гучала радасна: нарэшце ўзяліся! У другіх неяк спачувальна і неяк незадаволена: прымушаюць маладых дзяўчат гаварыць па-беларуску, а каму яно трэба?

Калі непасрэдна пераходзілі да пытаньня пра родную мову, то аказвалася яно, бадай, самым цяжкім. Вядома, у некаторых адказ не выклікаў ніякіх сумнень-

няў, яны гаварылі адразу і упэўнена: беларуская ці руская, але шмат у каго ўзьнікала цяжкасьці. Па сутнасьці так атрымалася, мабыць таму, што мноства людзей ніколі не задумвалася над гэтым. Часьцей за ўсё чулі: "Гаворым па-руску, але мы — беларусы. Таму і руская, і беларуская." "Але ж родная мова адна, павінен быць канкрэтны адказ" — тлумачылі мы. І тады, прынцыпова падумаўшы, у большасьці выпадкаў адказвалі: "Беларуская."

Трохі пазьней мы зразумелі, што адказ на гэтае пытаньне вельмі часта залежыць ад падлікоўца. Адразу прыгадваецца артыкул "Падказка ці прымус", надрукаваны ў "Діме" за 19.01. Ня верылася, што сапраўды можа быць указаньне записваць у графе "Родная мова" тую, на якой размаўляюць у сям'і. Не маглі зразумець, хто даў яго. Інструктары Селязьнёў і Граб узгадалі, што такое указаньне сапраўды было. Нам засталася толькі радавацца, што да нас яно не дайшло. Вось такая сітуацыя. Крыўдна і абуральна, што такія шырокія магчымасьці ў безадказных людзей.

Калі часам размова заходзіла пра беларускія школы, пра дзяржаўнасьць беларускай мовы, адкрыўся яшчэ адзін бок праблемы: людзі ня вераць у магчымасьць зьменаў, баяцца іх, ня разумеюць іх сутнасьць. Вось і атрымалася на маім участку, дзе жыве каля 400 беларусаў, што амаль трэцьця частка назвала роднай мовай рускую, хоць амаль усе казалі: "Жывучы ў Беларусі, беларусы павінны ведаць сваю мову".

Дарыса Мандрык

З УЛІКАМ РЭАЛІЯЎ АЛЬБО АДКАЗ НА ДРОБНЫ БРЭХ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ТЕХНОЛОГ — орган парткома, ректората, профкомов и
комитета комсомола БТИ имени С.М.Кирова

31 января 1989 года

Цена 2 коп.

Чытайце артыкул "Без учета реальности" сакратара камітэта камсамола БТІ С.Маладушнага.

Тое, што на Вальным Сойме прысутнічае сакратар камітэта камсамола Інстытута, я даведаўся на другі дзень яго працы. Проста сустрэў яго перад уваходам у Палац паседжаньняў і запытаўся: "Што Вы тут робіце? Вас жа, здаецца, ніхто не запрашаў?" — "А што, нельга?" — пацярванеў і недалёчна ўсміхнуўся ён. "Ня бачу ў гэтым нейкай патрэбы!.. Цікава, няўжо Вас учора прапусьцілі без запрашэньня?" Ён нешта прамармытаў у адказ, разьвярнуўся і пашыбаваў прэч ад Палаца. Праўда, цераз гадзіну я зноў убачыў яго ў зале.

Каб чытач да канца зразумеў пазіцыю Аргкамітэта па скліканьні Сойма адносна колькасьці запрошаных, трэба ўзгадаць сумны досьвед I-га Вальнага Сойма. Як вядома, да арганізацыі тае імпрэзы спрычыніўся ЦК камсамола Беларусі. Першы вынік гэтае "дапамогі" — вялікая колькасьць мабілізаванай на "меропрыятіе" бюракратыі. Безумоўна, што нават самы вялікая зала ня здолела б зьмясьціць усіх жадаючых. Памятаю, як падчас перамоваў з ЦК па некалькі гадзінаў запар спрачаліся — колькі прадстаўнікоў запрашае ЦК камсамола і колькі дэлегатаў можа прыехаць ад беларускіх патрыятычных суполак. Рахунак, зразумела, быў не на нашу карысьць. У тых летах палітычных варункх ЦК камсамола нахрапіста дыктаваў свае ўмовы. Але сёлетая сітуацыя істотна зьмянілася, да таго ж беларускі маладзёжны рух стаў магутнай плыню і размаўляць зь ім з пазіцыяў сілы — гэта ўжо гістарычная мінуўшына.

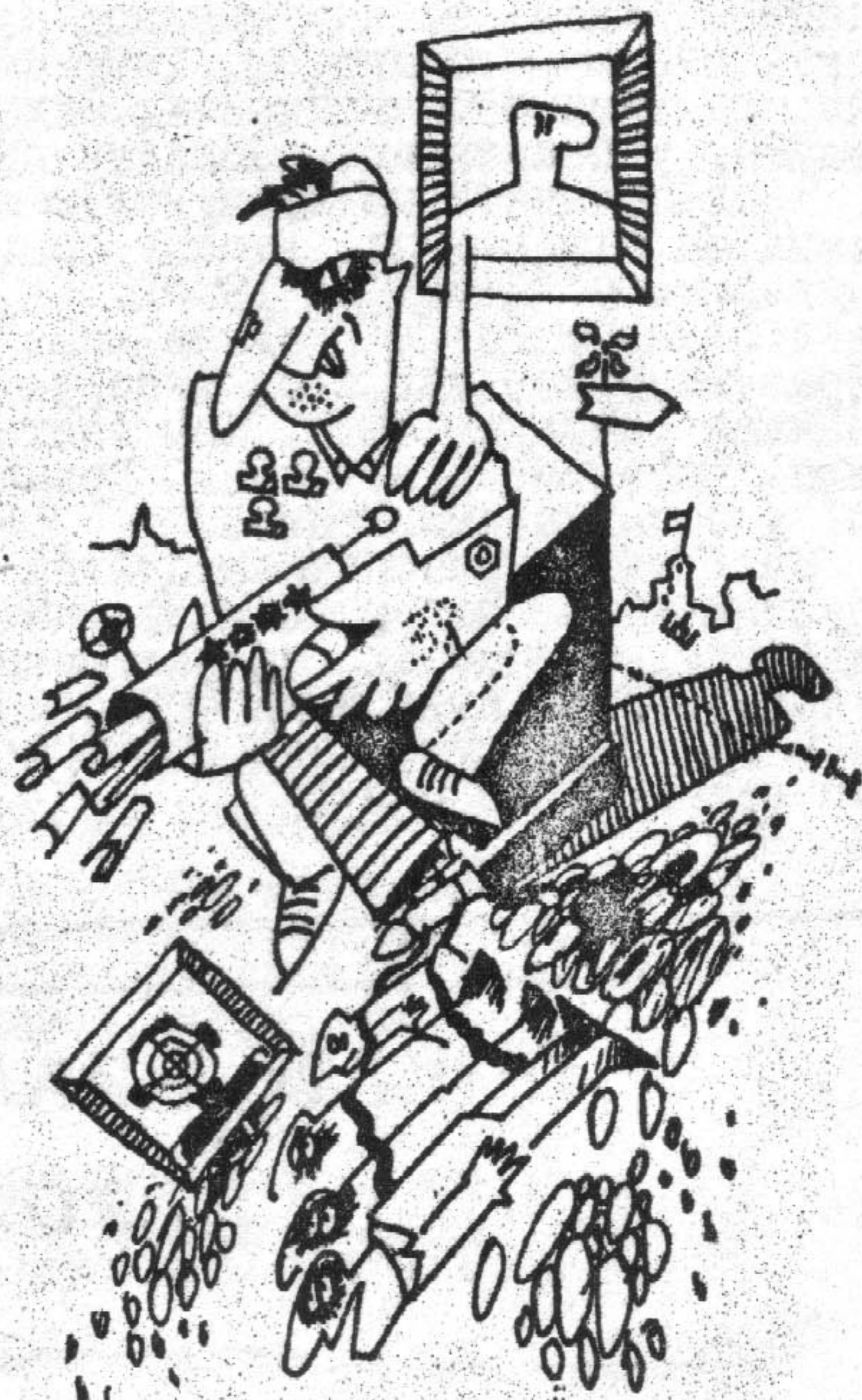
Адсюль зразумелая нашая прынцыповасць у справе колькасці і складу запрошаных: запрашаць найперш роднасныя суполкі, зь якімі ўжо добра паразумеліся падчас агульных імпрэзаў /Воднае ралі "Дзвіна-Даўгава", сустрэча ў Полацку, I-ы Вальны Сойм, Воднае ралі "Прыпяць-88" і г.д./, суполкі, якія цвёрда стаяць на грунце НАЦЫЯНАЛЬНА-ДЭМАКРАТЫЧНАГА АДРАДЖЭННЯ, прычым запрашаць без абмежаванняў усіх сяброў гэтакіх згуртаванняў. Ад бюракратычнага баласту вырашылі адмовіцца /трэба было як мага кантруктыўней правесці паседжаньне без недарэчных спрэчак, без давадзеньня дэмагогам таго, што самі ўжо даўно усвядомілі, тым больш што перад Соймам стаялі цалкам акрэсленыя задачы: стварыць Канфэдэрацыю ды прыняць Праграму.

Другі вынік "дапамогі", як мне здаецца, ня менш істотны. Гэта адсутнасць якой бы там ня было рэальнае дапамогі з боку ЦК камсамола рэспублікі. Ямаю на увазе несумненна паводзіны ЦК пасля I-га Сойму. Шматлікія іхнія запэўніваньні ў тым, што матар'ялы Сойму будуць зьмешчаны ў камсамольскім друку рэспублікі /газеты "Чырвоная змена", "Знамя юности" / засталіся абяцанкамі. Шматлікія іх закліканьні: "Цяпер мы будзем працаваць разам! Будзем супольна здзяйсняць прынятыя пастановы!", засталіся ня больш чым сатрасаньнем паветра. Несумненна памкненні манапалізаваць усялякую ініцыятыву маладзёжнага руху з мэтай праваліць яе. Вельмі дарэчы ўгадаць тутакжя непрыгожыя паводзіны ЦК камсамола пры арганізацыі Воднага ралі "Прыпяць-88", калі ён супроцьпаставіў сябе беларускім суполкам. Ці, напрыклад, стварэнне таямнічае Каардынацыйнае Рады, нібыта дзеля каардынацыі дзейнасці аб'яднаньняў, у якую ад нефармальнае моладзі быў запрошаны толькі Сяргук Вітушка. Прыклады можна доўжыць няспынна...

Адным словам, пастанавілі сабрацца сябраўскім колам, каб бяз гвалту і тлуму вырашыць свае пытаньні. Гасьцеў запрасілі ў абмежаванай колькасці, да таго ж тых, зь якімі можна паразумецца, якія могуць дапамагчы руху. Таму згуртаваньне "Сьвітанак" вырашыла запрасіць не тав. Маладушнага, а рэктара інстытута тав. Жарскага Я.М. ды тав. Дзядулю П.В. ад дыскусійна-палітычнага клюба імя Ф.Скарыны.

Паспрабую цяпер грунтоўна спыніцца на вашым артыкуле, тав. Маладушны. Дарэмна вас бянтэжыць, "что эта конфедерация объявила себя отделом Белорусского Народного фронта, т.е. отделом официально /падкрэсьлена аўтарам/ не существующей организации". Гэтакія выказваньні ці падобныя да іх, напрыклад, "Як ствараецца Ваш народны фронт без праграмы?" — даводзіцца чуць даволі часта. Зразумела, што вам вельмі хацелася б, каб Праграму Народнага Фронта загадзя распрацавала ЦК партыі і затым "офіцыйна" абвясціла пра яго стварэнне, стварыла гэтак званы "прыдворны Народны фронт". Ды і на сам Народны фронт вы глядзіце, маючы перад вачыма шматлікія прыклады мілых вашаму сэрцу бюракратычных структураў — з ЦК і падначаленымі.

А фронт — гэта масавы рух аднадумцаў, які, шчыра, вырацоўвае праграму. Такім шляхам ішлі Народныя франты ды Рухі Прыбалтыкі. Напачатку утвараўся Аргкамітэт, які гуртаваў вакол сябе групы падтрымкі, паралельна з гэтым Аргкамітэт вёў распрацоўку праекта Праграмы, які шырока абмяркоўваўся ў групах падтрымкі. Калі рух набываў шырокія маштабы, Аргкамітэт склікаў Зьезд, які зацвярджаў Праграму, ды афіцыйна зацвярджаў і абвясчаў пра стварэнне адпаведнай арганізацыі. І яшчэ адна акалічнасць, якую нельга не заўважыць. У нашых варунках у /набудова развітога бюракратычнага сацыялізму/ нельга зва-

маць на тое; зарэгістравана нейкае аб'яднаньне, клуб, таварыства і г.д. у гарвыканкаме ці не. Бюракратыя выкарыстоўвае свае паўнамоцтвы, каб не прызнаваць гэтыя нефармальныя рухі і аб'яднаньні, бо яны падрываюць яе манополію.

Не вызначаецца Вы, тав. Маладушны, і праўдзівасьцю падачы фактычнага матэрыялу. Вы заяўляеце, што "Съезд открыл председатель историко-просветительного общества "Мартиролог Белоруссии" З.Позняк,..."". Мушу Вам нагадаць, што адкрыў Вальны Сойм адзін з дзеячоў клуба "Сябрына", стары віленчук спадар Анішчук. За ім, дарэчы, выступалі прадстаўнікі літоўскага Фонду Культуры, Літоўскага Руху за перабудову "Саудзіс" і ўжо значна пазьней выступіў Зянон Пазьняк.

Дарэмна Вы намагаецеся прыпісаць Эдварду Жылінскаму тое, што ён не казаў. Мы з Эдвардам уважліва праслухалі запіс ягонага выступу, але гэтак і не пачулі з ягоных вуснаў словаў: "Пока мы говорим — они /маецца на увазе ЦК ЛКСМБ — заўвага аўтара/ занимаются серьёзным делом. Общим для всех нас!". Калі Вы ўжо берацеся тлумачыць чужыя словы, дык варта, на маю думку, падаваць цалкам усю цытату. Дарэчы, у экалягічны клуб, якому ЦК ЛКСМБ прадставіла памішканьне, уваходзяць сябры розных нефармальных згуртаваньняў "Сьвітанак", "Талака" і г.д./.

"Больше всего", як Вы пішаце, Вам "не понравилось", што эканамічныя пытаньні браліся вырашаць людзі "некомпетентные". Але, на жаль, мы добра ведаем, да якога эканамічнага развалу давялі нашу краіну "компетентные люди". Да таго ж Вы зноў уводзіце чытача ў зман. Адкуль Вам, выпадковаму чалавеку на Сойме, ведаць, ці былі на паседжаньнях эканамісты? Адкуль Вам сапраўды ведаць, што адным з дэлегатаў "Талакі" на Вальны Сойм быў Юрась Беленькі — галоўны эканаміст аднаго зь менскіх прадпрыемстваў. Далей Вы пішаце: "Возможность ознакомиться с ней /маецца на увазе эканамічная пляшформа — заўвага аўтара/ заранее большинству делегатов не была предоставлена". Я разумею, што Вам не была прапанавана гэтка магчымасьць, але гэта і не уваходзіла ў нашы пляны. А што да "большинства делегатов", дык большак за чатыры месяцы да Сойму ўсім беларускім суполкам былі дасланыя праекты праграмных дакументаў, у тым ліку і па эканоміцы. Суполцы "Сьвітанак", дарэчы, пасыла аднаго з паседжаньняў-абмеркаваньняў гэтых праектаў, парткам забараніў зьбірацца ў інстытуце. І каб падмацаваць несур'ёзнасьць усякае эканамічнае праграмы Беларускага Маладзёжнага руху, Вы падаеце шэраг нібыта яскравых прыкладаў таму: "...выпустить /падкрэслены аўтарам/ свою денежную единицу, учредив свой Государственный банк. Прозвучала мысль о ненужности крупных промышленных предприятий...", але гэтым самым Вы ня менш яскрава паказалі сваю непісьменнасьць у гэтых пытаньнях. Напрыклад, для Вас няма розніцы паміж выпусьціць і мець права на выпуск казначэйскіх білетаў, калі ёсьць на тое патрэба, а ў праграмных дакументах Сойму запісана менавіта апошняе. Калі Вам падаецца дзіўнай думка пра непатрэбнасьць буйных прамысловых прадпрыемстваў, дык трэба ставіць не шматкроп'е, а працягваць далей — прадпрыемстваў, якія працуюць на прывязной сыравіне, як БелаЗ, які спажывае прывязны метал і вырабляе машыны, абсалютна не патрэбныя самой Беларусі.

Ня менш сьмешнымі падаюцца Вашыя заявы, што нібыта манополія на стварэньне студэнцкага саюза належыць ЦК ЛКСМБ. А як быць са студэнтамі-некамсамольцамі? Вы пішаце: "...мы, вузовские комсомольские секретари, уже не один месяц дискутируем вопрос, каким ему быть". Што ж, дыскутуйце "вузовские секретари", але няўжо звычайны, шараговы/радавы/ студэнт ня можа спрычыніцца да гэтае працы?

Цалкам зразумелае Вашае жаданьне не прызнаваць раўнапраўных юрыдычных правоў камсамола ды разнастайных нефармальных згуртаваньняў, нібыта ўся справа ў іх колькасьці. Вы няупэўненыя ў аўтарытэце камсамолу і таму пахапліва абараняеце яго манополію на вузаўскую моладзь? Было б, прынамсі, сьмешна, каб "вялікі" СССР у Арганізацыі Аб'яднаных Нацыяў запатрабаваў для сябе нейкіх асаблівых прывілеяў у вырашэньні пытаньняў у параўнаньні, напрыклад, з "маленькім" Сінгапурам. Да таго ж Вы самі сабе супярэчыце: "...и "Сьвітанак", который состоит из 8 активных членов, ... но никто не видел ни устава неформального объединения, ни списка его членов." Прызнайцеся, як бы хацелася парткаму завалодаць гэтым спісам усіх сяброў ды прыхільнікаў, каб неадкладна разгарнуць буйнамаштабныя рэпрэсіі. Наконт статута, які нібыта ніхто ня бачыў, зноў, мякка кажучы, Вы маніце, прынамсі, Вы ніколі не зьвярталіся з просьбай даць пачытаць яго. Сябры "Сьвітанку" яшчэ летась вялі шматтуравыя

дэбаты з рэдакцыяй "Тэхнолага" каб мець у інстытуцкай газэце сталую старонку, дзе зьмяшчаць матар'ялы пра дзейнасьць суполкі. Была сабраная не адна сотня подпісаў студэнтаў пад лістом у парткам, але адказу так і не дачакаліся.

Зусім дзіўна гучаць Вашыя абвінавачваньні ў тым, што мы нібыта адмовіліся рыхтаваць вечарыну, "посвящённую развитию белорусской культуры". Раім шанюным чытачам зьвярнуцца да першага нумара "Студэнцкае думкі" альбо падыйсьці да сакратара парткаму тав. Сімановіча. Мяркуем, нават ён ня зманіць, што правядзеньне цалкам ужо падрыхтаванай вечарыны было забаронена ягоным загадам.

Напрыканцы колькі словаў нашаму канкурэнту і сабрату па пярэня газэце "Тэхнолаг". Можа, ня варта зьмяшчаць у вашай шматтыражцы гэтакія сьрыя матар'ялы? Друкуючы йіх, вы даеце канкурэнтам /"Студэнцкай думцы"/ добры крытычны матар'ял, які кампраметуе Вашае выданьне. Гэтакія публіцыстычныя перлы ані-як не падвысяць накладу /тыражу/ "Тэхнолага".

Шчыра зычлівія Алесь Гуркоў ды Алесь Марозік.

НАМ ПІШУЦЬ

"Я прапаную патрабаваць для студэнтаў права на вольнае разьмеркаваньне. Адміністрацыя павінна толькі раз на паўгады прадастаўляць сьпіс вакансыяў на спецыяльнасьці. Гэта дазволіць калектывам падбіраць спецыялістаў, студэнтаў прымусіць набываць неабходныя веды, а выкладчыкаў пазбавіць ад "адміністрацыйных чыннасьцяў."

Іваноў А.А., студэнт
Менскага Дзяржаўнага педагогічнага інстытуту.

УВАГА!

Атрымаўшы гэты ліст рэдакцыя ўзгадала, што неўзабаве пачнуцца студэнцкія разьмеркаваньні. Зноў, відаць, шмат у якіх навучальных установах для студэнтаў - карэнных жыхароў Беларусі будуць прапанаваныя мейсцы працы па-за межамі Беларусі. Заклікаем усіх, каго напаткае гэткае лёс, рашуча адмаўляцца ад прапанаванага мейсца. Першым крокам тут будзе адмаўленьне паставіць свай подпіс пад разьмеркаваньнем. На нашу думку гэтая акцыя павінна атрымаць рэспубліканскае гучаньне. Грамадзяне Беларусі павінны мець гарантаванае мейсца працы на сваёй Радзіме!

ВЕСТКІ З-ЗА МЯЖЫ

"Дзень добры, сябры са "Студэнцкае Думкі"! Гэты ліст мы дасылаем Вам з Эстоніі. Буду пісаць у множным ліку, бо нас ужо чацьвёра. У будучыні, можа, пашырым наш гурт, а лепей ужо сказаць - суполку.

Згуртаваліся мы зусім нядаўна. Але ва ўсіх нас ёсьць пачуцьцё нашай Гаць каўшчыны. Мы неабякава ставімся да пытаньняў адраджэньня Беларусі, нашай роднай краіны. Прабачце, забудзься паведаміць, хто мы такія. Мы навучэнцы Тартускага ўнівэрсытэту, мэдычнага факультэту. І хаця цяпер далёка ад Беларусі, але ўважліва сочым за падзеямі, што адбываюцца у нашым Краі. Хаця ня вельмі часта, але атрымліваем сякі-такі матар'ял з дому. Прыклад на раз на тыдзень зьбіраемся разам, каб пагаманіць на розныя пытаньні. Вось цяпер перад мною Ваша "Студэнцкая Думка" /3-я публікатка/, толькі нядаўна атрымаў. Я хацеў запытаць у Вас, сябры, ці можаце Вы дасылаць нам хаця зрэдку публікаткі сваёй суполкі. Калі ёсьць гэткая магчымасьць, то мы будзем вельмі удзячныя.

Таксама мы заявілі сябе ў арганізацыйны камітэт БНФ "Адраджэньне". Бы-
ступаем у яго падтрымку! Есьць намер наладзіць кантакт зь беларускім куль-
турным таварыствам у Таліне. Але ўсё ж хочам ведаць, як жыве наш брат-
студэнт на Беларусі.

Калі Вас нешта зацікавіць у Тарту, альбо трэба будзе дапамога, альбо пад-
трымка ці яшчэ нешта — гукніце, прыяжджайце:

Эстонія 202400, м. Тарту,

вул. Нооруэ, 7 - 425

Віктар Здановіч

Жадаем поспехаў у добрай справе!

22.03.89 м.Тарту."

Ад рэдакцыі: З нагоды гэтага ліста рэдакцыя "Студэнцкае Думкі" вырашыла
закласьці падмурак сталае рубрыкі "Весткі з-за мяжы". Рэдакцыйная супол-
ка зьвяртаецца да ўсіх студэнтаў-беларусаў, што жывуць ды вучацца за ця-
перашнімі дзяржаўнымі межамі СССР /ці то на сваёй спракаветнай этнічнай
тэрыторыі, як Беларусчына, Віленшчына, Дзьвіншчына /цяпер Даўгоўпілс з
ваколіцамі/, Браншчына, Смаленшчына, Чарнігаўшчына, ці то на эміграцыі,
як у Польшчы, Ангельшчыне, Амэрыца, Эстоніі, Латвіі, Літве, Расеі, Укра-
іне, Нямеччыне і г.д./ са шчырай просьбай дасылаць матэрыялы пра сваё
студэнцкае жыцьцё, грамадскую, культурную ды іншую дзейнасьць. Загадзя
сардэчна зьчлівыя Вам.

СЬПЯШАЙЦЕСЯ

Нагадваем усім чытачом "Студэнцкае Думкі", што чатыры месяцы таму
студэнцкая суполка "Сьвітанак" распачала збор кніг /разнастайных тэмаў,
у тым ліку падручнікі/ для Беларускага ліцэя імя Браніслава Тарашкевіча
ў Бельску-Падляскім, што на Беларусчыне /Польшча/. Шырокія колы грама-
дзкасьці адгукнуліся на зьмешчаны ў першым нумары часопісі заклік. На
пачатак красавіка рэдакцыя атрымала ўжо больш за 500 асобнікаў разнас-
тайных кніжак. Рэдакцыя ад імя нашых суайчыннікаў зь Беларусчыны кажа
шчыры дзякуй усім ахвяравальнікам, асабліва:

пані Мацюш Еудакіі, выкладчыцы беларускай мовы й літаратуры ІЗ7 сярэдняй
школы м. Менску;

пану Хланю Аркадэю, інжынеру Менскай фабрыкі імя Арджанікідзе;

спадару Цярохіну Уладзімеру, інжынеру Цэнтральнай наладачнай управы

"Прамсувязьэнерганаладка";

спадару Саўко Яну, інжынеру фабрыкі імя Арджанікідзе;

спадарам Вячоркам Арыне і Вінцуку, выкладчыкам матэматыкі і беларускае
мовы.

Паведамыем, што збор кніжак будзе доўжыцца яшчэ пару месяцаў. Про
сім дасылаць ці перадаваць іх на адрас рэдакцыі. Падаем таксама менскі
тэлефон Мрася Траяновіча /61-15-89/, зь якім можна дамовіцца пра сус-
трэчу ды непасрэдна перадаць кнігі.

ШЧЫРЫ ДЗЯКУЙ

Рэдакцыя ўдзячная за фінансавую падтрымку і шчыра дзякуе першым ах-
вяравальнікам:

спадару Каўку Аляксею, рэдактару маскоўскае часопісі "Советское словяно-
ведение" і старшыні Маскоўскага Таварыства Беларускае культуры імя Фран-
цішка Скарыны;

спадару Селяху Альгерду, паліучазнаўцу Браслаўскае паліўнічае гаспадаркі;
спадару Пашкевічу Васілю, навуковаму супрацоўніку інстытута гідралёгіі й
гэаэхэміі АН Беларусі;

спадару Гелакозу Алесю, школьнаму выкладчыку беларускае мовы й літарату-
ры ў вёсцы Гудзевічы;

пану Сысу Анатолю, паэту.
Хочучы падкрэсліць нашу асаблівую удзячнасць Анатолю, як нашаму даўня-
му ды шчодрому мецэнату, мы змяшчам сёння верш-водгук на ягоную
кніжку "Агмень", што выйшла летась у бібліятэцы часопіса "Малодосць".

"ТУТЭЙШЫ"

АУТАРУ "АГМЕНЯ"

Вершы жыыя, што струны: сьпяваюць, і клічуць, і курацца,
Хвалямі коцяцца рытмы празрыстых
нязмушаных гамаў.
Кніжка твая — выспа Шчырасьці ў моры
бяздушлівых хамаў,
Душы скалелыя да агменю твайго туляцца.
Мулкая лямка твая — як вол, тузаеш,
Цягнучы воз немалы, шчэ мо" й большы
за іншыя,
А шкадаваньне, спагада, падзяка табе
будуць лішнія,
Як толькі — мо Бог ня дасць — ты зьнядукаеш.
Раз ужо упрэгся — цягні, не губляй адно сілаў ды шчырасьці,
Шчасьця ўжо не шукай сабе
лепшага, йнакшага:
Даць нейкі ход, зварухнуць твань балота стаячага
Дадзена толькі паэце Вялікай а Божае міласьці.

АД РЭДАКЦЫІ

Шаноўны чытач, сёння ты трымаеш у руках чарговы нумар нашае часопісі,
нашую "Думку" — гэта ёсць ня толькі наша заслуга, але і пэўне-ж за-
слуга тых грамадзянаў, якія не паскупіліся ахвяраваць на выдавецкі фонд
"Студэнцкае Думкі" крыху грошаў. Хай жа дзякуй шчырае ім будзе за гэта.

Але прымаючы пад увагу ўсё ж тыя фінансавыя цяжкасці, мы просім і на-
далей усіх тых, каму дарагая родная адраджэнская справа, усіх тых, каму
зразумелыя патрэбы яе, прыйсьці нам на помач праз сталыя ахвяраваньні.

Сабекошт аднаго нумара нашае часопісі 30 капеек. Рэдакцыя мяркуе выда-
ваць каля 15 нумароў штогод. Перасылка каштуе для нас 6 капеек.

Наш разьліковы рахунак: 164901 ПЕРШАМАЙСКІ ЖЫЛСАЦБАНК, АСАБІСТЫ РАХУ-
НАК 11736, АШЧАДНЯЯ КАСА № 7459 / 0271 ТРАЯНОВІЧ ЮРЫ ЭРНЭСТАВІЧ /.

Паведамленьні пра зробленьня ахвяраваньні, а таксама замаўленьні пра не-
абходную колькасць нумароў для перасылкі просім дасылаць на адрас адказ-
нага распаўсюджвальніка: БЕЛАРУСЬ, МЕНСК, 220018, ВУЛ. АДЗІНЦОВА, Д. 22,
КВ. 113, КОРПУС 1, ЦЯМРУК АЛЕСЯ.

Рэдакцыя зьвяртаецца да ўсіх студэнтаў, выкладчыкаў ды іншых зацікаўленых асобаў з просьбай да-
сылаць матэрыялы характару культурна-грамадзкага,
палітычнага, эканамічнага, навуковага, літаратурна-
мастацкага, гуманістычнага, сатырычнага, абвесткі.

Наш адрас: Беларусь, 220100, места Менск, вул. М. Гор-
кага, д. 143, кв. 65
Гуркозу Алесю. Тэл. 34-42-78 — хатні.

Нумар падрыхтавалі: Аніськова Галіна, Барынава Ганна, Кавальчук Алена,
Алесь Гуркоў, Аляксей Рагуля й іншыя.